

natuurpunt

PB-PP
BELGIE(N)-BELGIQUE

P921037

Afgiftekantoor: Mechelen

NATUUR.ZEMST

Driemaandelijks ledentijdschrift - Nummer 4 - oktober - november - december 2017

Verantwoordelijke uitgever & retouradres: Mark Vermeulen, Dynastiestraat 60, 1982 Elewijt

1 oktober
Natuurspeeldag
voor de
allerkleinsten

NATUURPUNT

Zemst

Natuurpunt is een onafhankelijke vrijwilligersvereniging die zorgt voor de bescherming van kwetsbare en bedreigde natuur in Vlaanderen.

Wil je op de hoogte gehouden worden van de activiteiten en/of het reilen en zeilen van Natuurpunt Zemst, stuur dan een mailtje naar info@natuurpuntzemst.be. We voegen je graag toe aan onze adressenlijst. Je mag regelmatig een mailtje verwachten.

Wil je meer weten over onze natuurgebieden, dan kan je terecht op onze website www.natuurpuntzemst.be. Heb je daar nog niet gevonden wat je zoekt, stuur dan een mailtje met je vraag naar info@natuurpuntzemst.be.

COLOFON

Een driemaandelijks uitgave van Natuurpunt Afdeling Zemst

Verantwoordelijke uitgever

Mark Vermeulen, Dynastiestraat 60, 1982 Eilewijk, 015/61 31 16
mark@natuurpuntzemst.be

Eindredactie

Jeanne Peeters, 015/61 20 86
jeanne@natuurpuntzemst.be

Verschijningsdata

21 maart, 21 juni, 21 september en 21 december

Inleveringsdata teksten

15 februari, 15 mei, 15 augustus en 15 november

Abonnement

Gratis voor Natuurpuntleden
Zemst € 5 per jaar voor niet-leden en leden buiten de regio

Lay-out

Mark Vermeulen

Website

www.natuurpuntzemst.be

Natugebieden aankopen en beheren kost geld

Giften kunnen gestort worden op rekening BE56 2930 2120 7588 van Natuurpunt met de vermelding

9215 Pimpernelgraslanden Zemst - 9221 Dorent
9229 Poelenbroek - 9442 Prinsenveld
9449B Bomputten Zemst - 9981 Vriezenbroek
9463 Wormelaar - Dalemansbos

Je krijgt een fiscaal attest voor elke gift vanaf € 40

Tuin- en dierenvoederzaak
Tervuursesteenweg 170 - 1981 Hofstade
015/61 16 88 - www.denieuwemaalder.be

Natuurwinkel
'De Goudsbloem'
Winkel met advies
bij Lut

Armstraat 26, 1980 Zemst

www.degoudsbloem-zemst.be

Het vallen van de bladeren ...

Als dit blad in je brievenbus valt, is de zomer al bijna voorbij. In september en oktober kunnen we hopelijk nog genieten van heel wat mooie nazomerdagen. Hier en daar zijn zie je al wel tekenen van de naderende herfst. Enkele bladeren verkleuren al naar geel, rood of bruin. Een paar paddenstoelen steken schuchter de kop op.

Hoe we ook elk jaar uitkijken naar en genieten van de zomer met zijn zonovergoten dagen, met zijn weelde aan bloemen en vruchten, de tijd hou je niet tegen. De overgang van het ene seizoen naar het andere al evenmin.

Heel wat mensen zuchten, dat ze graag zouden hebben dat het het hele jaar door zomer was. Daar valt veel voor te zeggen. Zon maakt mensen vrolijk. Zonnige dagen geven een ander ritme aan ons leven.

Toch valt er voor het wisselen van de seizoenen, zoals we het hier in onze gematigde streken kennen, ook heel wat te zeggen. Hoeveel rijker is de natuur niet, dankzij het ritme van de seizoenen. Hoe saai zou het zijn, als alle dagen er hetzelfde uit zouden zien. Wat zouden we doen, als we niet verwachtingsvol kunnen uitkijken naar een nieuwe lente, naar het ontluiken van de eerste frissgroene blaadjes, naar de aankomst van de ene na de andere zomergast. Hoe fijn is het niet om te gaan wandelen als de afgevallen bladeren op de bosbodem onder onze voeten knisperen en we de eerste noten en kastanjes kunnen rapen. Hoe leuk is het kraken van de sneeuw tijdens een winterse wandeling.

In dit nummer hebben we wat extra aandacht voor paddenstoelen, prachtige en steeds verrassende verschijningen in de herfst. Paddenstoelen hebben altijd al een grote indruk gemaakt op mensen. Een paar natte dagen en plots verschijnen ze, als uit het niets. Begrijpelijk dat mensen ze dikwijls associeerden met onbekende en duistere krachten.

Intussen zijn we met het bestuur al naarstig aan het werk om jullie ook volgend jaar een leuke, gevarieerde en leerrijke activiteitenkalender aan te kunnen bieden.

Tot binnenkort, op één van onze activiteiten of in één van onze natuurgebieden.

Mark

JNM is een jeugdbeweging voor iedereen van 7 tot 26 jaar die zich goed voelt in de natuur en zijn schouders niet ophaalt voor het milieu. JNM staat voor Jeugdbond voor Natuur en Milieu.

Net als elke andere jeugdbeweging komen we tijdens het schooljaar samen in het weekend voor knotsgekke activiteiten. Tijdens de zomermaanden organiseren we tientallen kampen in binnen en buitenland.

Meer info: www.jnm.be/afdeling/noordwest-brabant

Piepers, kwakers en oehoes
zaterdag 23 september

STARTDAG

Wanneer: 13:30 tot 17:30

Waar: de Charleroihoeve, Lierbaan 16, 1850 Grimbergen

We werken met 3 leeftijdscategoriën:

piepers: 7 - 12 jaar

kwakers: 13 - 15 jaar

oehoes: 16 - 26 jaar

Koestersoort grote pimpernel

Waarschijnlijk wist je het al: grote pimpernel is een koestersoort van Natuurpunt Zemst. Het is een prachtige plant met samengestelde bladeren die een blauwachtige tint hebben. De deelblaadjes zijn getand en staan in paren met op het einde van het blad een topdeelblad. De bloemen staan bovenaan op de plant en vormen daar vrij opvallende ovalen. Deze ovalen hebben een zwartrode kleur te vergelijken met gestold bloed. Vandaar dat men vroeger dacht dat deze plant wondhelende eigenschappen had.

De Latijnse naam *Sanguisorba officinalis* verwijst hier naar. *Sanguisorba* betekent namelijk bloedslurper. De Nederlandse naam zorgt voor verwarring met een andere soort, die je ook in Zemst kan vinden, namelijk bevernel. Want de Latijnse naam van deze soort is *Pimpinella*. Maar over bevernel vertellen we een andere keer.

Om grote pimpernel in Zemst en omgeving alle kansen te geven maaien we een eerste keer in juni en een tweede keer eind september, begin oktober. Zo kan grote pimpernel, die een soort is die vrij laat in bloei en zaad komt, zich optimaal uitbreiden. Grote pimpernel bloeit en vormt zaad tussen beide maai beurten.

Het maai-beheer is nodig om verruigging tegen te gaan en de voedselrijkdom niet te laten toenemen. Graslanden die te voedselrijk worden zijn soortenarm en worden gedomineerd door grassen. In natuurbeheer wensen we juist het tegenovergestelde. Spijtig genoeg zijn vele graslanden in Vlaanderen zeer voedselrijk geworden waardoor de soortenrijkdom sterk afneemt.

Goed maai-beheer en het vermijden van extra voedingsstoffen is dan ook nodig. Want grote pimpernel is een zeldzame soort in Vlaanderen. Alleen in de omgeving van de Zenne en de Dijle, de Maas en de Mark wordt de soort nog vaak gezien.

We hopen dat iedereen die nog graslanden en wegbermen heeft met grote pimpernel, deze goed beheert. Misschien kunnen we zo in Zemst terug een landschap krijgen waar grote pimpernel een vrij algemene soort is. Dan kunnen we dromen over de terugkeer van het pimpernelblauwtje, een vlindertje dat in Vlaanderen spijtig genoeg is uitgestorven. Maar hierover een andere keer meer.

Bronnen en meer info:

* De Nederlandse oecologische flora deel 2, wilde planten en hun relaties. E.J. Weeda, 1987.

* Atlas van de Flora van Vlaanderen en het Brussels Gewest, Van Landuyt, W et al. 2006.

* <https://www.ecopedia.be>

Wim

Mark V

Mark V

Nachtvlinders in Prinsenveld

De nachtvlindervangst van 21 – 22 juli in het Prinsenveld was een groot succes. Een vijftiental geïnteresseerden waren op post en de weergoden waren ons gunstig gezind.

De eerste nachtvlinders werden waargenomen op smeer. Er werden vijftien soorten op de siroop van wijn en suiker gezien, waaronder het zeldzame zwart weeskind.

Wij hebben de lichtvallen laten staan en keerden 's morgens om halfzes terug om deze leg te maken en alles te determineren.

Liefst 128 soorten werden gedetermineerd, waaronder acht zeldzaamheden en één zeer zeldzame.

Erwin Lauwers

Het zwarte weeskind

Dank aan de ganse ploeg: Tom, Francis, Pascal en Erwin

Ook dank aan Marcel die 's nachts voor elektriciteit en 's morgens voor koffie gezorgd heeft.

Zeldzaamheden:

Esdoorntandvlinder - *Ptilodon cucullina*

Heremietuil - *Ipimorpha retusa*

Zwart weeskind - *Mormo maura*

Grootvlekstippelmot - *Yponomeuta plumbella*

Gemarmerd koolmotje - *Plutella porrectella*

Tweekleurige wilgenroosjesmot - *Mompha raschkiella*

Zandlopermot - *Hypatima rhomboidella*

Morgenroodbladroller - *Pammene aurita*

Erwin Lauwers

Het rode weeskind

Erwin

Roosemarijn
Bloemen - Decoratie - Ballonnen

Linterpoortenlaan 50 - 1980 Zemst
Tel 015 61 55 04
GSM 0493 52 06 95
www.roosemarijn.be

Open van 10 u tot 18 u
van dinsdag tot zaterdag
Zondag en maandag gesloten

Fietsen Janssens E.
Vekestraat 66 - 1982 Elewijn
Tel & Fax 015/61 01 41

*Thompson - Gazelle - L'Avenir
Switzz (Fatbike) - Venturelli - Merida
Leader Fox - Norta*
voor promotie's en actie's zie website
www.fietshandeljanssens.be
voor info kan u terecht in onze winkel

Paddenstoelen

Wie enige decennia geleden de schoolbanken verliet, heeft in de lessen biologie nog geleerd dat paddenstoelen of zwammen een onderdeel vormen van het plantenrijk.

Zoals zoveel andere zaken werd ook deze visie gewijzigd. Hoofdkenmerk van planten is immers dat zij aan fotosynthese doen, d.w.z. dat zij met behulp van zonlicht en in de bladgroenkorrels suikers opbouwen uit water en CO₂. Dat is iets wat paddenstoelen helemaal niet doen, want zij gaan juist een aantal organische stoffen afbreken, zodat de enkelvoudige elementen terug kunnen gebruikt worden. Zo vormen zij de opruimers in de natuur, een heel belangrijke functie. Er ontstaat zo een kringloop waarbij enkelvoudige elementen samen gevoegd worden tot verbindingen die energie leveren voor levende wezens. Het zonlicht als energiebron is hierbij cruciaal.

Natuurlijk zijn er ook zwammen die als parasiet andere levende organismen aanvallen. Dikwijls zien mensen zo iets niet graag, want wanneer bijvoorbeeld een boom wordt aangetast krijgt hij op die manier zijn doodvonnis getekend, zij het op langere termijn.

Nog een derde groep zwammen leeft verstrengeld met de wortels van andere planten, dikwijls bomen, waarbij zowel de boom als de

zwam voordeel hebben van het samenleven. De plant geeft dan suikers door aan de zwam, terwijl die humus van de bodem verder afbreekt en aan de boom doorgeeft. Deze vorm van samenleven of symbiose krijgt de specifieke naam mycorrhiza. Veel bomen zijn afhankelijk van die symbiose omdat er te weinig bruikbare mineralen in de bodem aanwezig zijn. Maar met behulp van de zwam lukt het wel. Elke soort paddenstoel heeft zijn eigen boomsoort om mee samen te leven. Zo groeit de vliegenzwam altijd bij berk of den, maar een beuk heeft andere vriendjes in zijn omgeving.

Mark V

Zwam en paddenstoel zijn eigenlijk geen synoniemen. De algemene benaming van de groep is 'zwammen' en daar horen dan ook alle soorten bij die geen echte 'paddenstoel' vormen, zoals de schimmels bijvoorbeeld. Een paddenstoel is een deel van een hogere zwam waarin de sporen gevormd worden. Maar ook schimmels spelen een heel belangrijke rol als opruimers.

Mark V

in geuren en kleuren

Mark V

Omdat het mycelium vanuit één centrale plaats langs overal naar buiten groeit, vormt zich een cirkel en daar versmelten de myceliumdraden en worden de paddenstoelen gevormd. Die staan dan wel mooi in 'een heksenkring'!

Sporen zijn dus voortplantingscellen. Maar omdat ze ontstaan zijn door deling en niet door de versmelting van een eicel en een zaadcel, zijn het ongeslachtelijke voortplantingscellen. Maar de versmelting van de cellen van het mycelium kunnen dan weer wél als geslachtelijk beschouwd worden en zo

Mark V

Groene planten hebben wortels, stengels, bladeren en voortplantingsorganen onder vorm van bloemen. Niets van dat alles bij de zwammen. Het eigenlijke zwamorganisme bestaat uit een wirwar van uiterlijk gelijke draden, het mycelium. Dat mycelium zit meestal verborgen in de grond, of in rottende bladeren of in een levend organisme.

Hier en daar versmelten cellen van één draad met cellen van een andere, van hetzelfde mycelium of van een soortgenoot. Uit deze versmelting kan dan een paddenstoel ontstaan, die meestal boven de grond uitgroeit. Dikwijls bestaat die dan uit een steel en een hoed, waar onderaan plaatjes of buisjes zitten, maar er zijn oneindig veel andere vormen. In die plaatjes of buisjes worden dan sporen gevormd doordat één cel zich enkele keren deelt. Die sporen kunnen wanneer ze in goede omstandigheden terecht komen een nieuwe zwam vormen.

Mark V

komt de noodzakelijke uitwisseling van genetisch materiaal toch niet in het gedrang.

Voor veel liefhebbers wordt de interesse beperkt tot het leren herkennen van de verschillende soorten paddenstoelen, een moeilijke studie. Veel kenmerken zijn immers sterk variërend tijdens de korte bovengrondse levensfase van de zwam. De kleur van de hoed is dikwijls opvallend, zoals bijvoorbeeld bij de vliegenzwam. Maar voor het bepalen van de soort wordt meer gebruik gemaakt van de kleur van de sporen en dat is dan al een heel ander verhaal. Ook de geur speelt een belangrijke rol voor het herkennen van de soort. Maar geur van meel, radijs, rauwe aardappel, asbak, frietuurvet, camembert en dergelijke zijn moeilijk te onderscheiden als het om een paddenstoel gaat. Het onderscheid maken tussen eetbare en niet-eetbare padden-

stoelen is helemaal onbegonnen werk en jaarlijks wordt dan ook melding gemaakt van ongelukjes of ongelukken door het plukken en eten van niet geschikte soorten.

Nogal wat namen van paddenstoelen komen uit de wereld van heksen en demonen. Zo kennen we het elfenbankje, de satansboleet, de heksenboleet. Omdat ze zo plots verschijnen en meestal slechts enkele dagen mooi staan, werden ze gekoppeld aan wat in vroegere tijden mysterieus was.

Paddenstoelen zijn het gans jaar door te vinden, maar de meeste komen te voorschijn in de herfst als er massa's bladeren op de grond terecht komen. Maar dan is de bodem na de zomer ook voldoende warm, want van kou houden de meeste niet. En zo is herfsttijd dus ook paddenstoelentijd.

Jeanne

Vogelweelde in onze gebieden

Wie erbij was op de nachtegalenwandeling in mei kan het beamen, deze virtuozen zingen prachtig. Om deze topzanger aan het werk te horen (niet zien want daarvoor moet je heel goed zoeken) trekken we elk jaar naar het broek De Naeyer in Willebroek. Maar ook dichterbij huis waren de nachtegalen terug van weg geweest. Francis Wyns heeft twee broedkoppeltjes waargenomen in het Vriezenbroek. Sinds we gestopt zijn met begraazing door Galloways staat er terug meer ondergroei zoals brandnetels en bramen. Net wat de nachtegaal preferereert. Het gewijzigde beheer heeft dus effect. Laat ons hopen dat ze volgend jaar weer van de partij zijn want spijtig genoeg gaat het in Vlaanderen niet zo goed met de nachtegaal.

Een andere broedvogel waarmee we heel blij zijn is de wespendif. Zowel in het Vriezenbroek als in Wormelaar mochten we dit jaar deze prachtige roofvogel verwelkomen. Zoals hun naam doet vermoeden zijn wespendifen gespecialiseerd in het vangen van wespen. Daarvoor heeft hij speciaal spleetvormige neusgaten. Zo kunnen de wespen niet levend in zijn snavel vliegen als hij een wespennest uitgraaft.

Zowel de nachtegaal als de wespendif zijn lange-afstandstreckers die overwinteren in Afrika. Bij wespendifen weten we dat ze elk jaar terug komen naar het zelfde gebied om te broeden. Ongelooflijk toch hoe ze daar in slagen, helemaal vanuit Afrika terug keren naar het Dalemansbos zonder gebruik van een gps. Of zouden ze toch zoiets in hun hoofd hebben en is de natuur, zoals zo vaak al, veel vroeger met deze uitvinding gekomen. Wil je eens meereizen met een koppel wespendifen dat kan met filmpje <https://youtu.be/VxiT-CJ5N4cQ>. Je zal verwonderd staan van onze technologie en deze van de natuur.

Wim

Francis Wijns

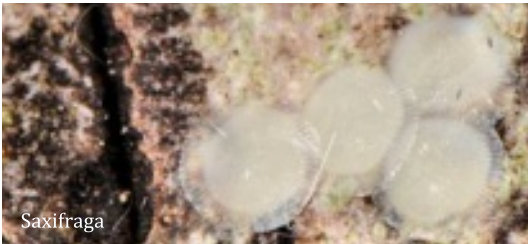
Elzenuil in de tuin van Erwin

Op 30 juli werd tijdens een nachtvlinder-vangst met skinnerval in Zemst een elzenuil waargenomen.

Deze werd eigenlijk nooit in de regio Zemst waargenomen en zelfs na 1980 heel zelden in Vlaams-Brabant.

De vlinder is niet alleen zeldzaam maar ook heel speciaal.

De eitjes zien er zo uit.

Saxifraga

De eerst kleine rups lijkt wel op vogelpoep om te vermijden dat ze opgegeten wordt (mimicry).

Saxifraga

Vóór het verpoppen is de rups veel mooier.

Saxifraga

Om te verpoppen zoekt ze een stuk dood hout op, knaagt er een stuk uit, kruipt erin en maakt de ingang dicht met zijde en hout-splinters. Ze overwintert in deze holte als pop.

Ongeveer begin juli komt dan het imago tevoorschijn.

En kan er terug voor nakomelingen gezorgd worden.

Erwin

Erwin Lauwers

Mark V

Herfstspinsels

Ze lijken ongelooflijk fragiel, toch zijn spinnenwebben gebouwd uit het sterkste materiaal ter wereld - vijf maal sterker dan staaldraad van dezelfde dikte.

Spinnenwebben heb je het hele jaar door. Maar in de herfst vallen ze door de dauwdruppels meer dan ooit op.

Trek deze herfst maar eens de tuin of de vrije natuur in, op zoek naar deze pareltjes van onvervalste bouwkunst.

Activiteitenkalender

Zaterdag 30 september 9 u
Werkgroep Natuurstudie
OP ZOEK NAAR PADDENSTOELEN
Kerk Weerde
Loepje meebrengen

In een kleine groep de natuur actief ontdekken, bestuderen en determineren. Deze keer spitsen we ons toe op paddenstoelen.

We spreken af op het kerkplein van Weerde en rijden dan naar één van onze natuurgebieden.

Zondag 1 oktober tussen 14 en 14.30 u
NATUURSPELDAG voor de allerkleinsten
Vertrek aan de kapel van Onze-Lieve-Vrouw-van-Zeven-Smarten.

De dieren van Wormelaarbos zijn wakker en klaar om te spelen! Kom jij ook meedoen? Wij zorgen voor leuke weetjes, spelletjes en proevertjes zodat jullie samen met jullie mama, papa, oma of opa op stap kunnen.

Als (groot)ouders begeleiden jullie de kinderen zelf zodat het voor alle leeftijden leuk is. Wij zorgen voor alle info.

Starten kan tussen 14 en 14.30 u aan de Kapel van O.L.V. Van Zeven Smarten in de Singelweg in Zemst. (Parkeren kan langs de Kleempoelstraat)

Inschrijven op voorhand hoeft niet, maar is voor ons wel fijn: info@natuurpuntzemst.be

Afspraakplaats Kapel van Onze-Lieve-Vrouw-van-Zeven-Smarten, Singelweg (Parkeren kan langs de Kleempoelstraat), 1980 Zemst

Zaterdag 7 oktober - 19 u
WANDELING NACHT V/D DUISTERNIS
Afspraakplaats wordt meegedeeld na inschrijving

*In samenwerking met de gemeente Zemst
Graag inschrijven: katleen.delbeke@zemst.be*

Zaterdag 28 oktober - 8 u
CURSUS VOGELTREK Excursie 2
Kerk Weerde
Verrekijker meebrengen

*€ 15 voor de reeks van 3 lessen
Graag inschrijven: info@natuurpuntzemst.be*

Zondag 19 november - 14 u
HERFSTWANDELING
Kerk Weerde

De overvloedige bloei en groei van lente en zomer zijn voorbij. Maar niet getreurd, een wandeling tussen alle tinten geel, rood en bruin maken een wandeling in de herfst heel speciaal. Een beetje zon maakt het geheel nog mooier.

Een verrekijker kan handig zijn..

Zaterdag 25 november - 9 u
Werkgroep Natuurstudie
OP ZOEK NAAR MOSSEN
Kerk Weerde
Loepje meebrengen

In een kleine groep de natuur actief ontdekken, bestuderen en determineren. Deze keer spitsen we ons toe op mossen en korstmossen.

We spreken af op het kerkplein van Weerde en rijden dan naar één van onze natuurgebieden.

Een loepje kan een handig instrument zijn.

Zondag 17 december - 14 u

WATERVOGELWANDELING

Kerk Weerde

Verrekijker meebrengen

Watervogels zijn de ideale vogelsoorten voor beginnende vogelkijkers. Ze zijn niet te klein, de mannetjes zijn meestal goed herkenbaar en ze zitten meestal niet verstopt tussen het struikgewas. Eens je de soorten wat beter kent moet je zeker ook proberen de vrouwtjes te herkennen. Bij vele soorten zien deze bruin, maar ze zijn toch herkenbaar. Let maar eens op de snavel van een krakeend. Je zal zien dat deze anders is dan deze van een wilde eend.

Robert Absillis

We spreken af aan de kerk van Weerde en rijden naar de waterplas waar de meeste soorten te zien zijn.

Activiteiten met extra aandacht voor kinderen

Paddenstoelenwerkgroep **Regio N.-W.-Brabant**

Woensdag 27 september

Woensdag 4, 11 en 18 oktober

PADDENSTOELEN IN DE PRAKTIJK

Kerk Weerde 14 u

Deelname € 3 per excursie - Loepje meebrengen

In een kleine groep actief paddenstoelen ontdekken, bewonderen en op naam brengen onder begeleiding van Hans Vermeulen, paddenstoelenexpert van Natuurpunt CVN.

Voorkennis is vereist.

Een loepje kan een handig hulpmiddel zijn.

Een organisatie in samenwerking met Natuurpunt CVN.

Natuur is er voor iedereen

Kom erbij en blijf lid!

Het lidmaatschap bedraagt € 27 en is geldig voor het hele gezin.

Overschrijven op rekeningnummer BE17 2300 0442 3321

van Natuurpunt vzw, Coxiestraat 11 - 2800 Mechelen

met vermelding van: "Nieuw lid Zemst"

TONES.BE

COMPUTERS OP MAAT
LAPTOPS • PRINTERS
ONDERDELEN • HERSTELLINGEN

Tones.be Mechelen
Brusselsesteenweg 454
2800 Mechelen
Tel: 015/ 34 56 99

Openingsuren:
Di-vr: 10u00 - 18u45
Za: 10u00 - 18u00

WWW.TONES.BE

Hoge Buizen 57 - 1980 Eppegem

www.van-haesendonck.be

TEL: 02 751 50 14

houtkachels • pelletkachels • gashaarden • inox-buizen

Brengt mensen en huizen samen

Hofstade (naast de kerk) - 015 62 71 00 - www.jsdimmo.be